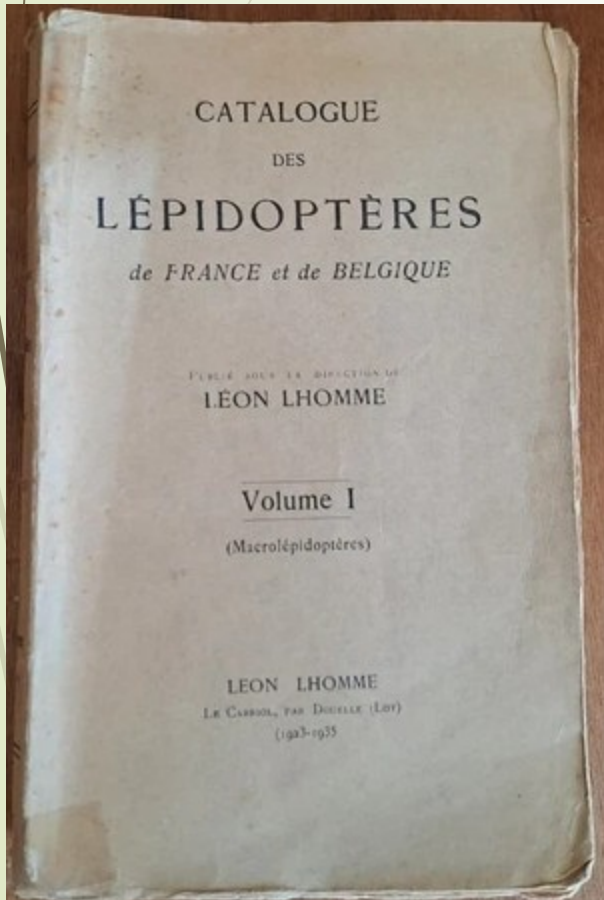

Van Hackray & Sarlet naar een echte verspreidingsatlas

Nachtvlinderstudie in Vlaanderen door de jaren heen

Lange traditie nachtvlinders kijken in BE

Overzichten van Macrolepidoptera

- Hackray & Sarlet
 - 1969-1985
 - Opsomming van vindplaatsen
 - 'Waals' project

CATALOGUE DES MACROLEPIDOPTERES DE BELGIQUE

par

J. HACKRAY
Verviers (Liège)

et

L.G. SARLET
Lambermont (Liège)

avec le concours de

L.A. BERGER
(Bruxelles)

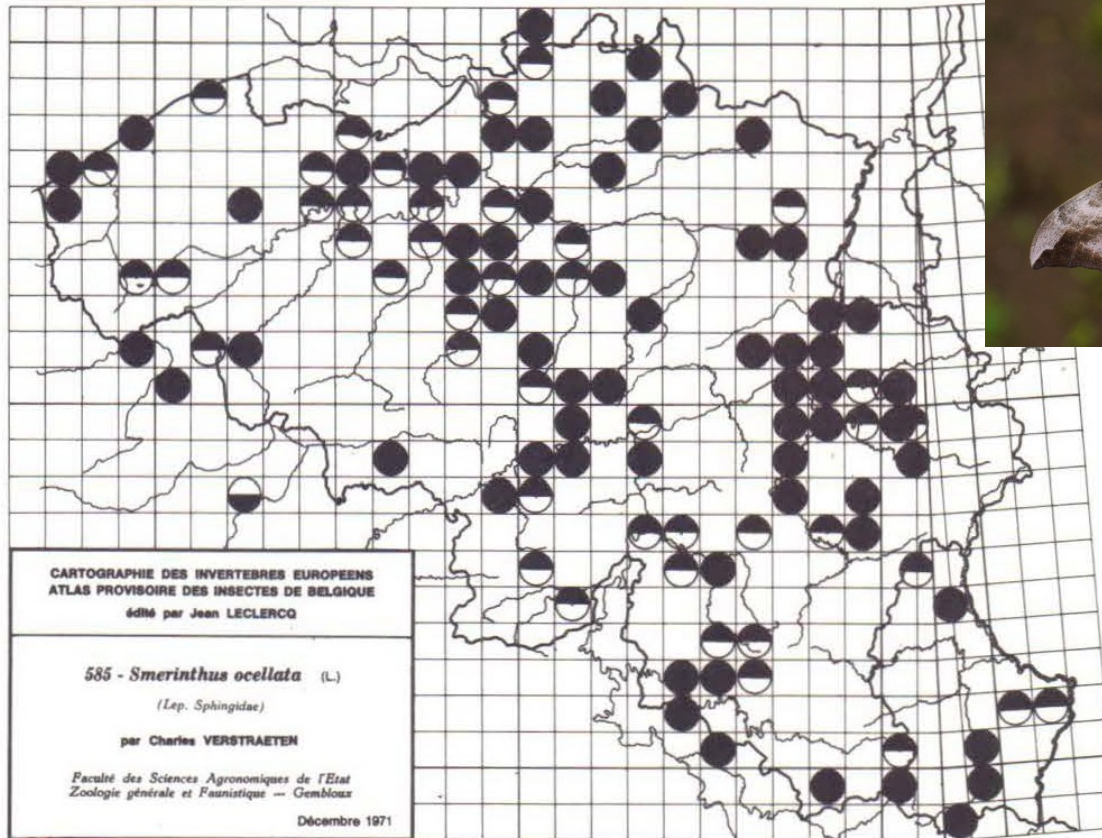
Conservateur adjoint
au Musée Royal de l'Afrique Centrale
et
Directeur de « *Lambillionea* »

Avec la collaboration
d'un groupe de Lépidoptéristes belges

Bruxelles
(1969)

Overzichten van Macrolepidoptera

► Verspreidingsatlas Verstraeten (1971)

Overzichten van Macrolepidoptera

- Catalogus Lepidoptera V.V.E.
- Up-to-date!

Species in Belgium

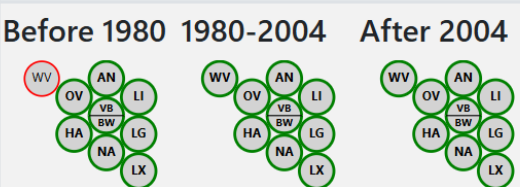
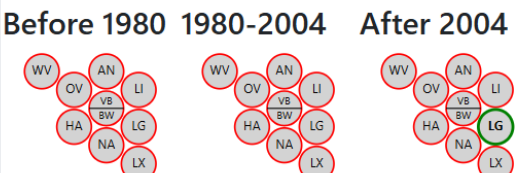
Filter:

✕ Reset

Distribution:

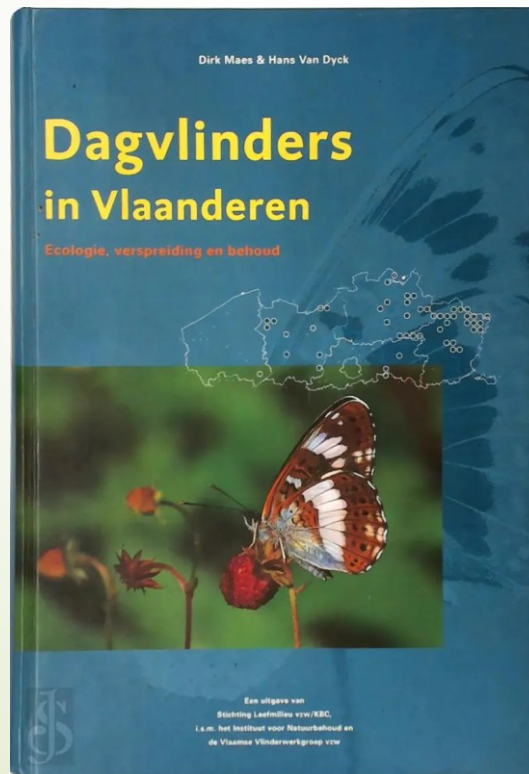
📍 Grape view

📄 Table view

Seq. ▲	Name	Vernacular names	📷 Distribution
110010010	<i>Hepialus humuli</i> (Linnaeus, 1758)	Hopwortelboorder (NL) Ghost Moth (EN) Hépiale du houblon (FR) Hopfen-Wurzelbohrer (DE)	
110020010	<i>Korscheltellus fusconebulosa</i> (De Geer, 1778)	Gemarmerde wortelboorder (NL) Map-winged swift (EN) Marbrure nébuleuse (FR) Adlerfarn-Wurzelbohrer (DE)	

Contrast met dagvlinders...

- Maes & Van Dyck 1999
- Maes, Vanreusel & Van Dyck 2013

Dagvlinders in Vlaanderen

- Meer dan verspreidingskaartjes
 - Ecologie
 - Verspreiding & trend
 - Rode Lijst
 - Behoudsprioriteit
 - Kansen
 - Klimaat
 - Acties

Aardbeivlinder *Pyrgus malvae* (LINNAEUS, 1758)

F: Hespérie de la mauve – E: Grizzled Skipper – D: Kleiner Würfel-Dickkopffalter

ECOLOGIE

De Aardbeivlinder komt voor in heiden en droge en vochtige, voedselarme graslanden met een afwisseling van korte (<10 cm) en hogere vegetatie (10-50 cm) en kale bodem, bij voorkeur aan struweel- of open bosranden. De soort heeft 1 generatie van midden april tot midden juni met een piek tussen 4 en 31 mei. De wijfjes zetten de eitjes afzonderlijk af op de onderkant van bladeren van Tormentil of Vijfvingerkruid, nabij open grond of in een heel korte vegetatie op een beschutte plek. De waardplanten moeten bij voorkeur in een hoge dichtheid aanwezig zijn (5-20/m²). De rupsen maken een zelfgesponnen tentje van waaruit ze voedsel zoeken. Naarmate ze groter worden, verhuizen ze naar steeds grotere planten in een hogere vegetatie. De overwintering gebeurt als non in een zelfgesponnen

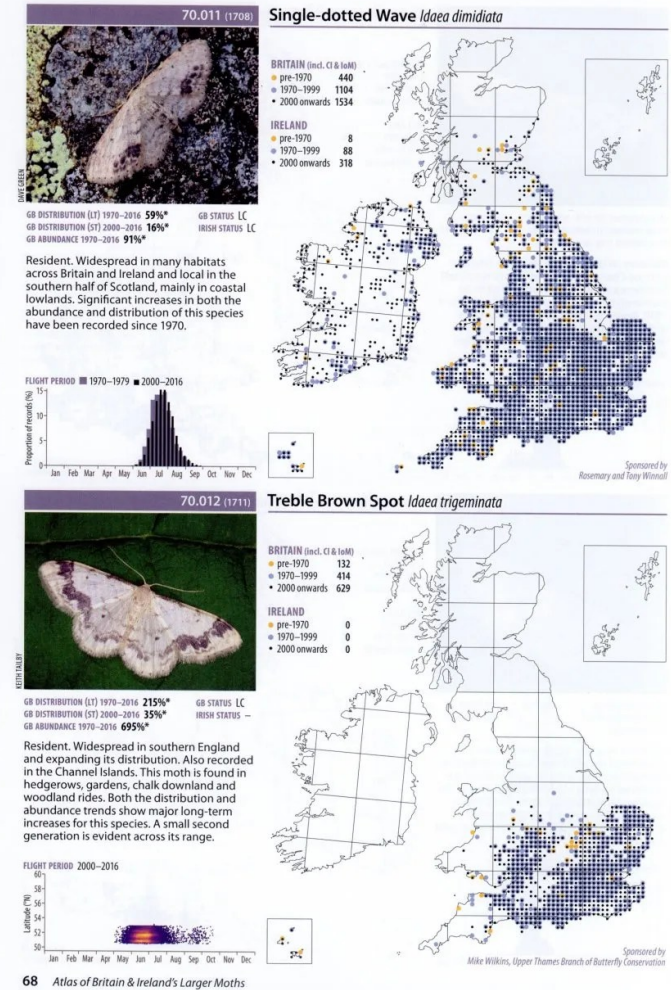
(± 30 cm). Mannetjes verdedigen vaak een territorium vanop een grashalm of struikje. De meest gebruikte nectarplanten zijn Tormentil, Muizenoor, Hondsdraf, Kruiden zegegroen en braam. De vlinders zijn honkvast. De Aardbeivlinder komt vaak in dezelfde gebieden voor als Argusvlinder, Bruin blauwtje, Eikenpage, Groentje, Groot dikkopje, Kleine ijsvogelvlinder en Zwartspruitdikkopje.

VERSPREIDING EN TREND

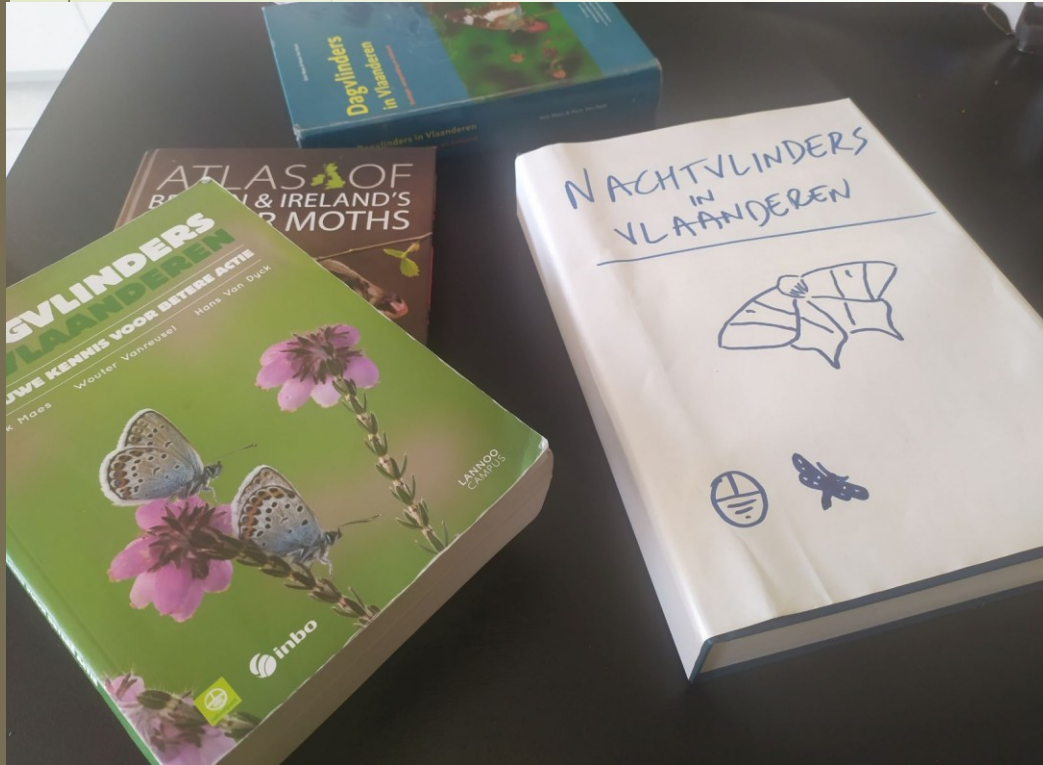
De Aardbeivlinder was in de jaren negentig zeer zeldzaam en is dat nog steeds (6 atlashokken – 16 kilometerhokken). De vier bekende populaties zijn het militair domein van Houthulst, de Gulke Putten (Wingene), het Drongengoedbos (Knesselare) en het Klein Schietveld (Braschaat). Een eerste grote achteruitgang deed zich voor in de periode 1950-1975 en

Nachtvlinders in Vlaanderen

- Meer dan verspreidingskaartjes

Nachtvlinders in Vlaanderen

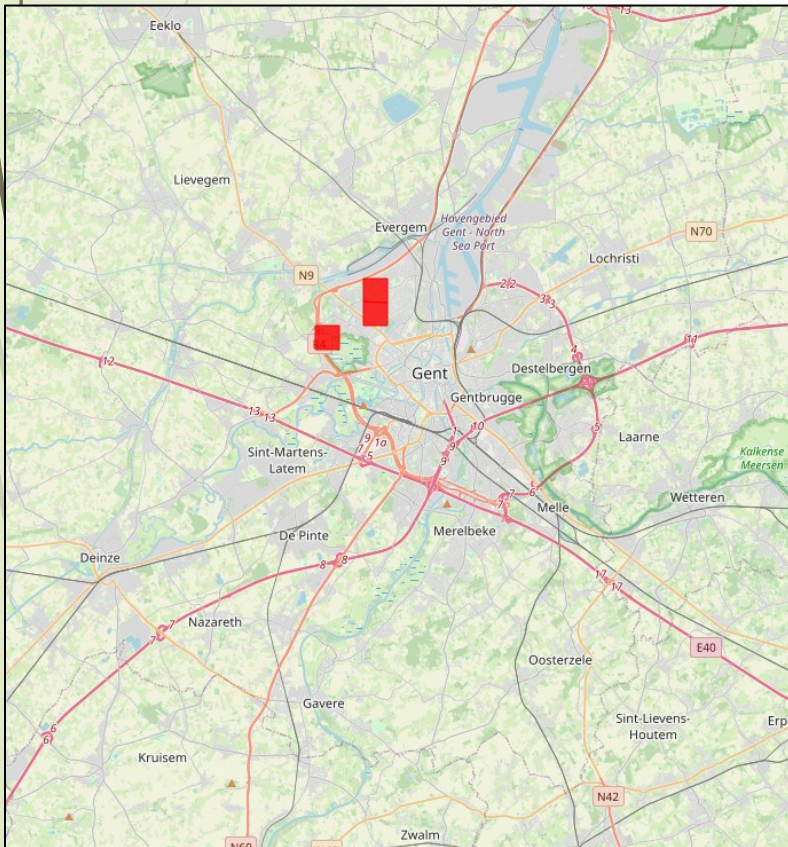

- Wat hebben we nodig voor zo'n boek?
 - Afbakening soortselectie
 - Verspreidingsinformatie
 - Trendinformatie
 - Ecologische informatie
- Geen determinatiegids

Nachtvlinders in Vlaanderen

Afbakening soortselectie

- Voorstudie: Rode lijst
- Soorten in beweging

Zuidelijke roestuif

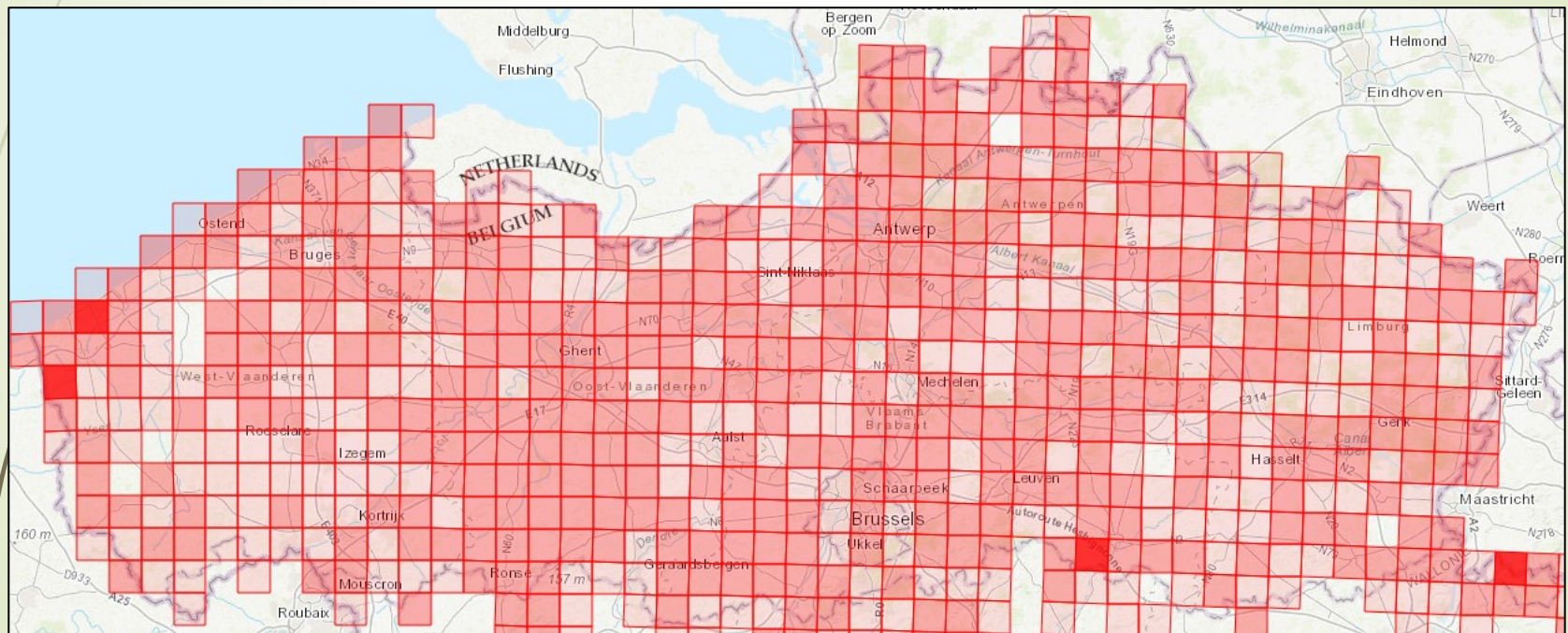
Mniotype solieri

© Dries De Vreeze

Nachtvlinders in Vlaanderen

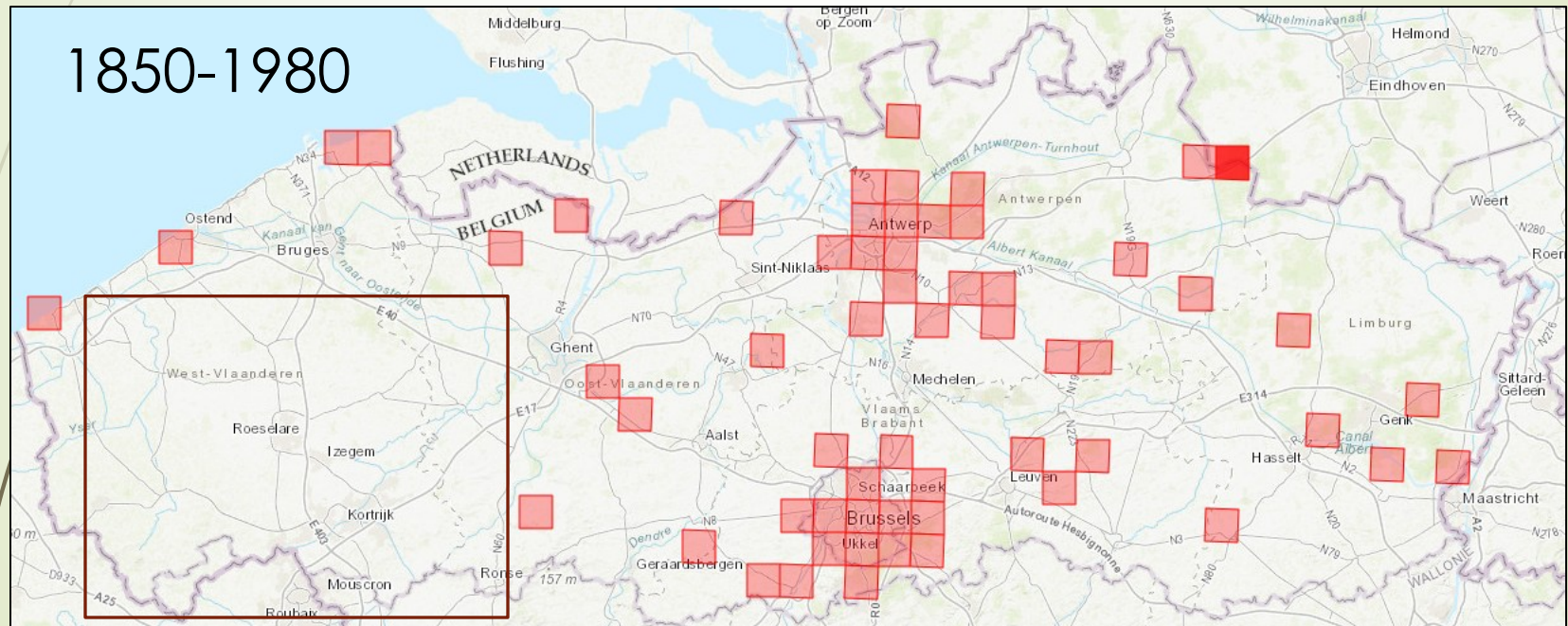
► Recente verspreidingsgegevens (2015-2025)

Xestia c-nigrum
Zwarte c-uil

Nachtvlinders in Vlaanderen

Historische verspreidingsgegevens

Xestia c-nigrum
Zwarte c-uil

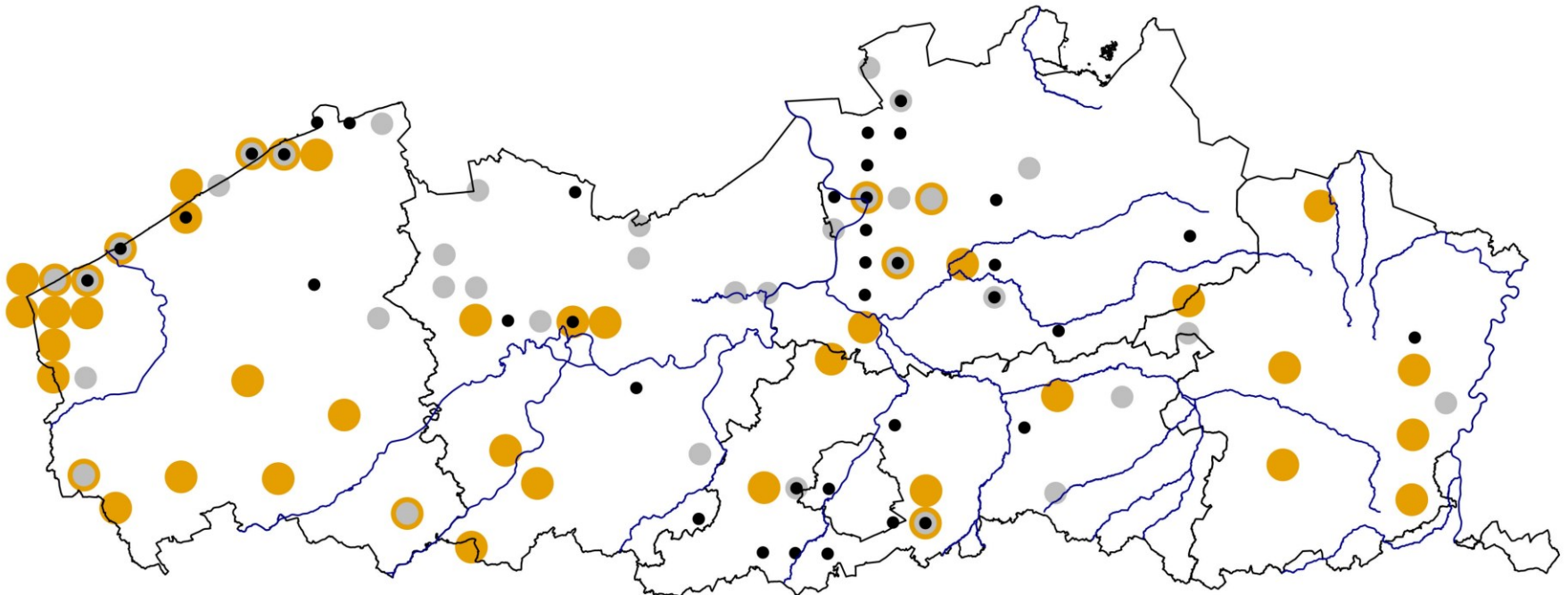
Digitalisatie van
oude collecties
(vb. Coll. Leman –
Ruisseledé)

Nachtvlinders in Vlaanderen

➤ Resultaat: verspreidingskaart met 3 perioden

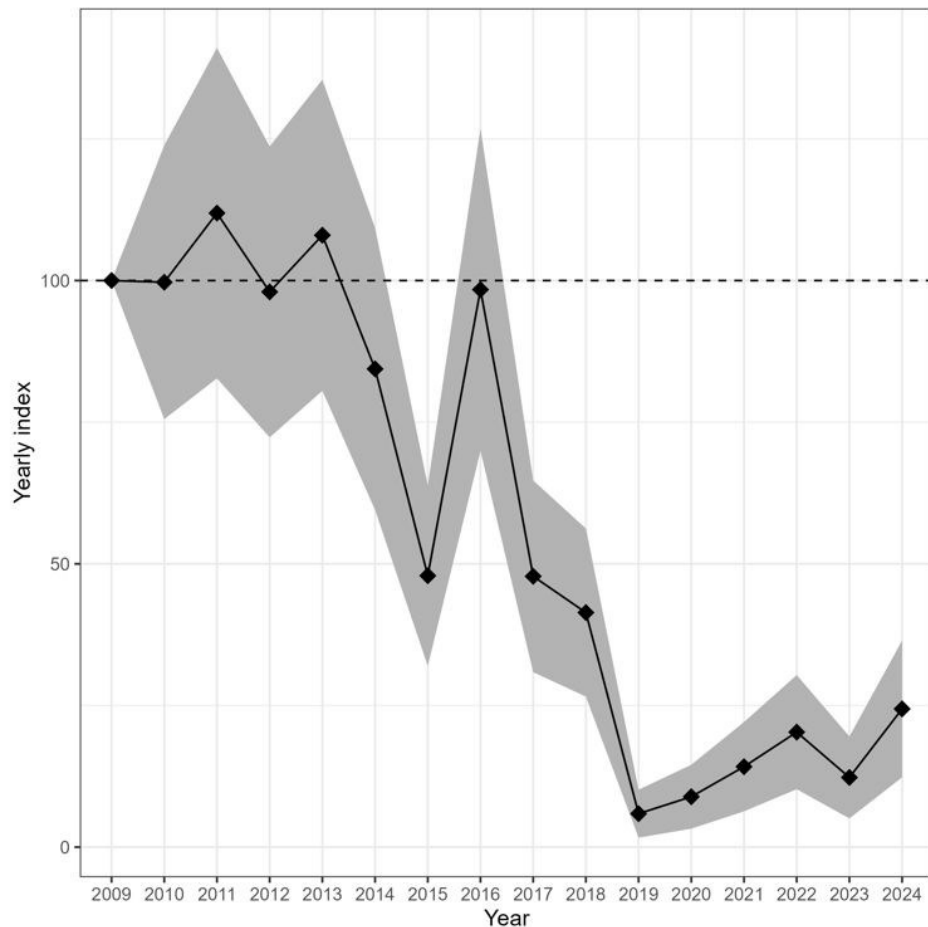
Boksbaardvlinder

Nachtvinders in Vlaanderen

Trendinformatie

Rode Lijst: Bijna in Gevaar (NT)

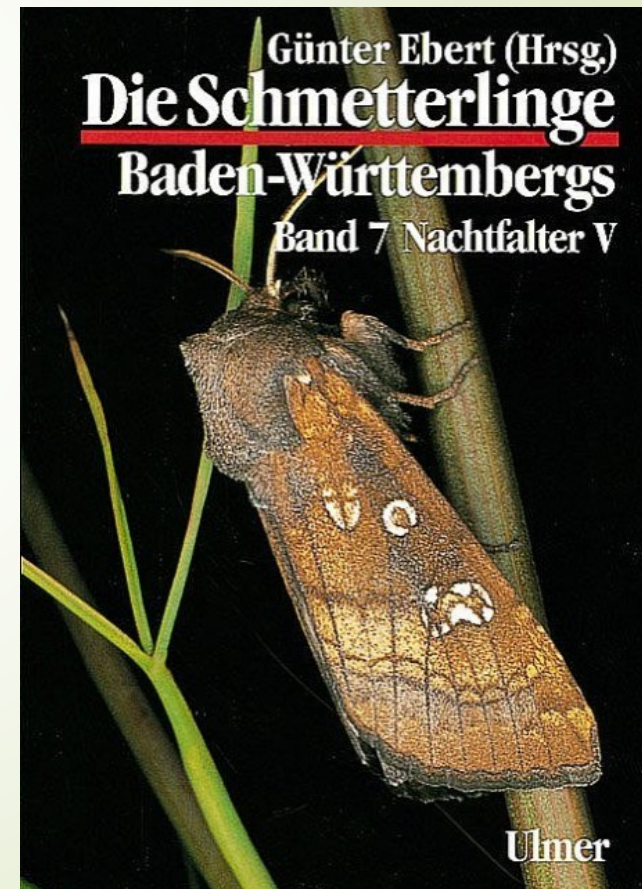
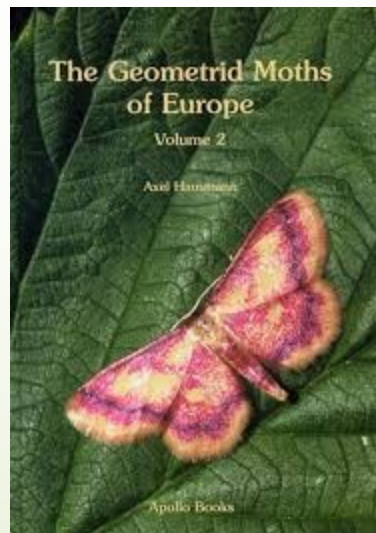
Lijnsnuituil
Herminia tarsipennalis

©Gert Van Heghe

Nachtvlinders in Vlaanderen

- Ecologische gegevens
 - Vaak vaag ("allerlei kruidachtige planten")
 - Onvolledig (info over ei- of popstadium vaak onvindbaar)
 - Soms ronduit verkeerd

Nachtvlinders in Vlaanderen

Ecologische gegevens: literatuurstudie

DE HEIDEWORTELBOORDER *PHYMATOPUS HECTA* IN VERZUURDE

BOSSEN IN ZUID-NEDERLAND (LEPIDOPTERA: HEPIALIDAE)

Frans Post

De heidewortelboorder is een vrij kleine, slecht vliegende nachtvlinder die in bossen op de zand- en veengronden van Nederland voorkomt. De vlinder behoort tot de familie van de wortelboorders, waarvan de rupsen tijdens de eerste stadia in de wortels van kruidachtigen leven. Van de heidewortelboorder wordt g...

ding sterk terugloopt. Bij een onderzoek in 2004 en 2005 bl...

vrijwel alle bossen van Noord-Brabant en Midden-Limburg...

aantallen. Op basis van incidentele waarnemingen buiten N...

Limburg, en gevoed door ondersteunende waarnemingen van...

dat de soort op de Nederlandse zandgronden algemeen tot z...

Mogelijk profiteert de vlinder van de uitbreiding van brede s...

naaldbossen sterk toeneemt door verzuring van bosbodems.

© Entomologische Nachrichten und Berichte; d... **Entomologische Nachrichten und Berichte, 44, 2000/3 149**

Inv. 2004/15, 287
F. ROSENBAUER, Berlin, H. WEGNER, Adendorf & R. TRUSCH, München

unter Mitarbeit von

J. GELBRECHT, Königs Wusterhausen, A. KALLIES, Berlin, H. KINKLER, Leverkusen, H. RETZLAFF, Lage, I. RÖDEL, Bergholz-Rehbrücke, U. ROSENBAUER, Berlin & A. SCHMIDT, Heiligenroth

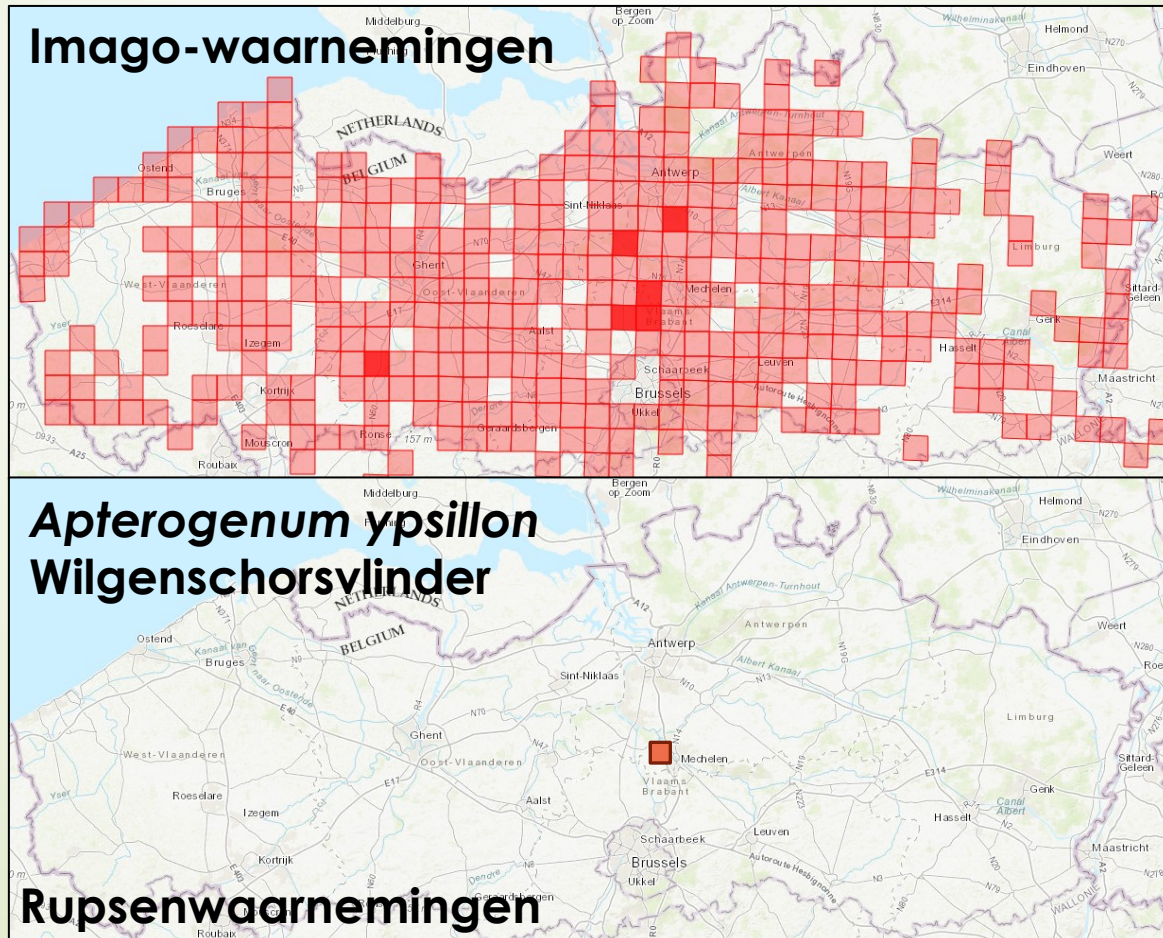
Verbreitung, Biologie und Ökologie von *Xestia agathina* (DUPONCHEL, 1827) in Deutschland (Lep., Noctuidae)

Zusammenfassung *Xestia agathina* (DUPONCHEL, 1827) ist eine in Deutschland vorrangig an *Calluna vulgaris* gebundene Noctuide, die intakte Heidelandschaften in Südwest-, West-, Nord- und Ostdeutschland bewohnt. In der vorliegenden Publikation wird die Art erstmalig für das Bundesland Bayern aufgeführt. *X. agathina* ist auf halbschattige und geschützte Altbestände von Besenheide im Bereich von Vorwäldern und lichten Wäldern beschränkt. Die höchsten Abundanzen erreicht sie gegenwärtig vor allem auf Truppenübungsplätzen. Obwohl in den Heidelandschaften Ostdeutschlands und der Lüneburger Heide noch individuenreiche Vorkommen zu finden sind, ist *X. agathina* durch falsche Heidepflagemassnahmen und eine zu weit voranschreitende Sukzession hochgradig gefährdet. Sie kann ausschließlich durch den Erhalt von strukturreichen *Calluna*-Heiden geschützt werden.

Nachtvlinders in Vlaanderen

Ecologische gegevens

- Knelpunt: weinig rupsenwaarnemingen

Nachtvlinders in Vlaanderen

- Ecologische gegevens: rupsenwaarnemingen

Acronicta rumicis - Zuringuil

©Wim Declercq

De eitjes worden in groepjes afgezet op de waardplanten. De rupsen zijn weinig kieskeurig. Naast zuring behoren ook braam, Framboos, Grote wederik, Akkerdistel, Bijvoet, Grote brandnetel, Grote kattenstaart, Grote kaardenbol, Perzikkruid, Watermunt, Smalle weegbree, Witte honingklaver, Boswilg, Zomereik, Rode klaver, salie, Japanse duizendknoop e.a. tot de waardplanten. In tuinen worden o.a. Bernagie, Basilicum, Citroenmelisse, Tuinrabarber, Doorgroeide duizendknoop en Echte lavendel als voedselplant gebruikt.

Nachtvlinders in Vlaanderen

- Ecologische gegevens: ook foerageergedrag imago's.

433. Roesje – *Scoliopteryx libatrix*

Ecologie. Het Roesje heeft geen strikte habitatvoorkeur maar verkiest vooral vochtige leefgebieden. De soort wordt waargenomen in bossen, moerassen, parken en tuinen (ook in stedelijk gebied). De vlinders vliegen van maart tot oktober (met pieken in april en juli), maar kunnen door hun overwinteringsstrategie gedurende het hele jaar aangetroffen worden. De rupsen leven vooral op wilg, zowel op smalbladige (bijv. knotwilgen) als breedbladige (bijv. Boswilg). In mindere mate kunnen ze op populier gevonden worden. Ze foerageren vaak aan het uiteinde van twijgen. De overwintering gebeurt als volwassen vlinder, vaak in gebouwen, van bunkers en kelders tot forten. De vlinders foerageren op bloemen van o.a. Klimop, Winterlinde en Vlinderstruik. Roesjes beschikken over een stevige roltong, waarmee ze rijpe vruchten zoals bessen kunnen doorprikken, om zo het sap op te nemen. Ze foerageren op o.a. pruimen, druiven, bramen, frambozen en bessen van Gelderse roos.

Verspreiding en trend. Het Roesje was in de twintigste eeuw een algemene soort en is dat nog steeds. De soort is wijdverspreid in heel Vlaanderen. Ze wordt meestal in lage dichtheden waargenomen, behalve op de overwinteringsplekken waar soms tientallen exemplaren bij elkaar zitten. Rode Lijst: Momenteel niet in Gevaar.

©Erwin Deraus

Nachtvlinders in Vlaanderen

- Parasitaire relaties: sluipwespen (Fons Verheyde)

Diphyus salicatorius,
gespecialiseerd
op Bonte grasuil
(*Cerapteryx graminis*)

©Fons Verheyde

Nachtvlinders in Vlaanderen

- Soortbesprekingen met 2 paragrafen voor 741 soorten

606. Essengouduil – *Atethmia centrigo*

Ecologie. De Essengouduil leeft in bossen, dreven en parken. De vlinders vliegen in één generatie in augustus-september, met een piek tussen 1 en 15 september. De eitjes worden in kleine groepjes nabij de knoppen of tussen schorsspleten afgezet. Ze komen pas na de winter uit. De rupsen leven monofaag op Es en voeden zich vooral met de bloesems en onrijpe zaden. Overdag verschuilen ze zich tussen schorsspleten. Het popstadium wordt in een cocon op de grond doorgebracht. De vlinders zijn nachtactief.

➔ Klaar voor
586 soorten

Verspreiding en trend. Tot ver in de twintigste eeuw kwam de Essengouduil niet in Vlaanderen voor. Het areaal van de soort bevond zich toen ten zuiden van de as Samber-Maas. In de laatste decennia van de eeuw breidde de Essengouduil noordwaarts uit; die opmars zette zich na de eeuwwisseling verder. Momenteel is de soort wijdverspreid, maar vrij zeldzaam. De vlinders vliegen in lage dichtheden. Rode Lijst: Momenteel niet in Gevaar.

➔ Klaar voor
540 soorten

- Korte besprekingen van zwervers/dwaalgasten (47 srtn)

752. Bleek beertje - *Nudaria mundana*

Vermeld uit West-Vlaanderen waar mogelijk in de eerste helft van de 20ste eeuw nog populaties aanwezig waren, maar waarvan collectiemateriaal en concrete data vooralsnog ontbreken. Laatste zekere Vlaamse waarneming in de twintigste eeuw: Kalmthout 1940. Onverwacht werd de soort recent waargenomen in een tuin te Overijse (2025).

Nachtvlinders in Vlaanderen

Inleidende hoofdstukken

- Nachtvlinders versus dagvlinders
- Ecologische rol nachtvlinders
 - Bestuivers
 - Bulkvoedsel
 - Gastheer voor parasieten
- Nachtvlinders in een veranderende wereld
 - Lichtvervuiling
 - Stikstofdepositie
 - Habitatversnippering
- Nachtvlinders in Vlaanderen: een analyse
- Nachtvlinderstudie in Vlaanderen: korte historie

Nachtvlinders in Vlaanderen

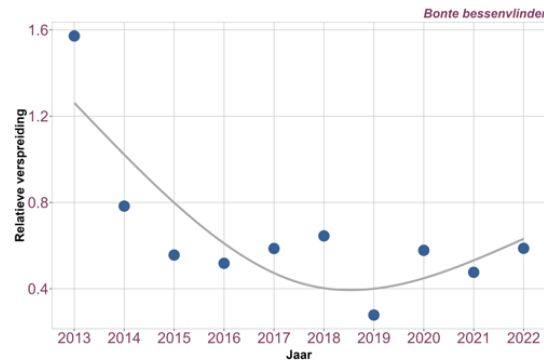
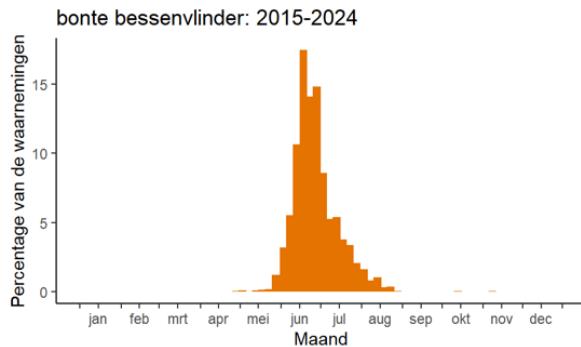
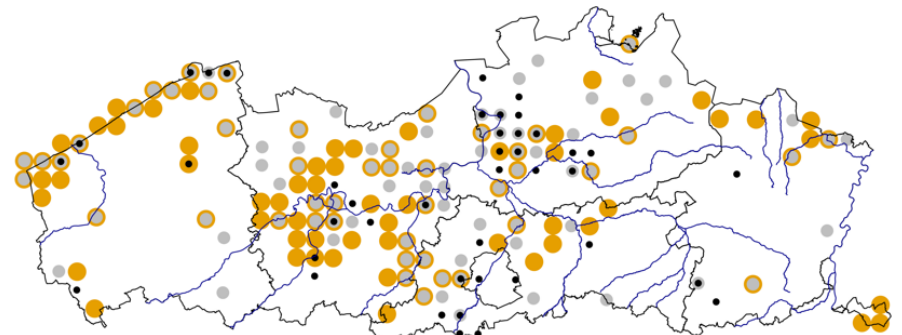
➡ Kan dit allemaal wel in 1 boek?

Bonte bessenvlinder – *Abraxas grossulariata*

Bonte bessenvlinder

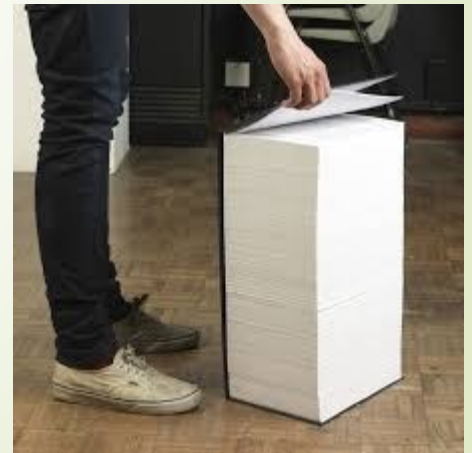
Ecologie. De Bonte bessenvlinder leeft in vochtige bossen, duinstruwelen en in tuinen. De soort vliegt in 1 generatie van juni tot augustus. De rupsen leven in tuinen op Kruisbes en Aalbes en in bossen ook op Zwarte bes. De literatuur vermeldt ook Sleedoorn en Gewone vogelkers als waardplanten. Het popstadium wordt tussen samengesponnen bladeren op de waardplant doorgebracht. De overwintering gebeurt als ei. De vlinders zijn nachtactief maar laten zich overdag gemakkelijk opmerken terwijl ze bovenop bladeren rusten. De vlinders bevatten hoge concentraties van het giftige cyanoglucoside samentosine, wat hen beschermt tegen predatoren.

Verspreiding en trend. De Bonte bessenvlinder was in de twintigste eeuw een wijdverspreide en algemene soort, die in tuinen soms als een pest werd beschouwd. De voorbije decennia kende de soort een sterke achteruitgang, waarbij ze in veel regio's als tuinvlinder verdween. De Bonte bessenvlinder houdt echter stand in de kustduinen en regionaal in Oost-Vlaanderen. Rode Lijst: Bedreigd.

Met dank!

- Aan de fotografen
- Aan iedereen die recente en/of historische data verzamelde, invoerde of digitaliseerde
- Aan de V.V.E. voor de beschikbaarheid van de data

En nog even geduld....